Workshop 3: Hoe ziet het ideale EU-cultuurprogramma van de toekomst eruit?

workshop in het kader van de internationale conferentie 'Joining the Dots'
Dinsdag 26 oktober 2010, 11u30-13u00

Met: Ruth Collier (zakelijk leider Kunstenfestivaldesarts), Franky Devos (algemeen directeur Kunstencentrum Buda), Piet Decoster (directeur Via Lactea/Vis-a-Vis).
Moderator: Gudrun Heymans (coördinator CultuurContactpunt Vlaanderen)
Verslag: Carlo Vuijlsteke (Muziekcentrum Vlaanderen)

Niet alleen staten en regio's voeren een actief internationaal cultuurbeleid, ook Europa is de laatste decennia actief geworden. Een van de voornaamste instrumenten is het Cultuurprogramma 2007-2013, dat momenteel aan herziening toe is. Deze workshop zoomde aan de hand van praktijkvoorbeelden in op mogelijkheden en beperkingen van het huidige Cultuurprogramma, met het oog op aanbevelingen voor het nieuwe programma dat vanaf 2014 zal ingaan.

Gudrun Heymans (CultuurContactpunt Vlaanderen) startte de workshop met een korte introductie tot het Cultuurprogramma. Aan de basis ervan liggen drie strategische doelstellingen: het bevorderen van de mobiliteit van kunstenaars en culturele actoren; het stimuleren van de uitwisseling van kunstcollecties en producties; en het bevorderen van de interculturele dialoog. Het programma biedt, naast twee andere luiken, zowel steun aan kortlopende (maximum twee jaar) als meerjarige (3-5 jaar) culturele projecten; literaire vertaalprojecten; vier prijzen (erfgoed, architectuur, muziek en hedendaagse literatuur); samenwerking met derde landen (drie EU-landen + één extra land); en internationale culturele festivals. Net zoals bij Vlaamse cultuursubsidies gelden ook binnen het EU Cultuurprogramma specifieke selectievoorwaarden en moet een degelijk dossier worden opgemaakt. De aanvraag wordt door een onafhankelijk team van experten beoordeeld en getoetst aan een aantal inhoudelijke criteria. Het CultuurContactpunt Vlaanderen biedt praktische informatie omtrent het programma aan, begeleidt aanvraagdossiers en communiceert over projecten waarbij nog partners worden gezocht. Alle informatie hieromtrent vind je op www.vlaanderen.be/cultuurcontactpunt.

Franky Devos van Kunstencentrum Buda in Kortrijk lichtte vervolgens als eerste toe waarom hij met zijn centrum deelneemt aan een project binnen het Cultuurprogramma. Aan de basis liggen zowel artistieke, strategische als financiële redenen. Uiteraard is het financiële aspect belangrijk: de Europese middelen geven meer ademruimte bovenop de structurele subsidie en laten toe meer projecten te doen. Maar er is ook een strategische component: Kortrijk is niet meteen hét kloppend hart van Europa, maar een Europees project met partners uit verschillende landen laat wel toe om Buda in een internationale context te plaatsen. Daardoor kunnen makkelijker internationale programmatoren worden uitgenodigd, wat het centrum dan weer aantrekkelijker maakt voor kunstenaars. Los van deze twee redenen is het vooral de artistieke drijfveer die Buda bracht tot een EU-project. Het centrum wil in zijn artistieke werking linken zoeken met andere disciplines, maar vond daar maar weinig Vlaamse ondersteuning voor. Via het Cultuurprogramma kon 'Labo 21' worden opgezet, een Europees onderzoekstraject tussen kunstenaars en 'harde' wetenschappers.

Bij de opmaak van het dossier apprecieerde Franky Devos vooral de gedegen inhoudelijke evaluatie van de experten die de aanvraag behandelen. Zelfs wie niet weerhouden wordt voor subsidie krijgt op die manier een waardevolle kritische reflectie omtrent zijn/haar project. Dat neemt niet weg dat in dergelijk geval ook een heel traject aan tijdsverslindende voorbereiding in duigen valt. De kans dat een project voortleeft of een nieuwe wending krijgt, hangt dan af van de sterkte en de duurzaamheid van je partners.

Dat de keuze van partners in een EU-project belangrijk is, bevestigt ook Ruth Collier van Kunstenfestivaldesarts (KFDA). Hoezeer de partners ook geografisch verspreid mogen zijn, de gemeenschappelijke affiniteit en de raakvlakken in werking zijn meestal van cruciaal belang voor het slagen van een project over meerdere jaren heen. De keuze van KFDA om aan een Europees project te werken lag voor de hand. Internationaal werken is immers één van de basisideeën van KFDA, dat artistiek werk steeds in combinatie met werk uit het buitenland wil brengen. Maar ook Collier steekt niet onder stoelen of banken dat de financiële meerwaarde een motivatie was om 'NXSTP' (www.nxstp.eu) te starten. Toch waarschuwt ze om een project te starten louter om financiële redenen. Wie een project met verschillende partners over meerdere jaren moet leiden, maar daarbij geen enkel inhoudelijk draagvlak heeft, is gedoemd om te mislukken. Het is dus heel belangrijk dat het denkproces voor een EU-project start vanuit de eigen praktijk. Ook belangrijk, zeker bij een meerjarig project , is dat er onderling onder de partners heel duidelijke afspraken worden gemaakt die ook op papier staan, vermits het personeel kan veranderen over de duur van het project.

NXSTP, waarvan KFDA projectleider is, duurt vijf jaar (2008-2012) en omvat zeven partners. Het vertrekt vanuit de vaststelling dat internationaal werken steeds meer deel uitmaakt van een kunstenaarsloopbaan, maar vaak moeilijk financierbaar is. Dat geldt nog meer voor het middenveld: niet de starters en niet de topnamen, maar kunstenaars daartussen die aan een nieuwe stap in hun carrière toe zijn. Met NXSTP werd voor hen een Europees coproductiesysteem opgezet dat creaties ondersteunt. Twintig artiesten uit elf landen kregen inmiddels ondersteuning. Uit de mid-term evaluatie blijkt dat het project ook een hefboom is voor de spreiding en de producties van deze artiesten, die dankzij het NXSTP-label meer bekendheid krijgen.

Piet Decoster (Via Lactea) koos niet voor een project binnen het Cultuurprogramma, maar wel binnen het Interreg-programma. Dat heeft alles te maken met het feit dat zijn organisatie, die wereldmuzikanten ondersteunt, opereert vanuit Doornik en erg actief is in de grensregio. Het grote voordeel van het Interreg-programma voor hem is dat het makkelijk toelaat samenwerkingen op te zetten met andere grensregio's, wat een ongekende inhoudelijke en artistieke meerwaarde betekende voor zijn project Vis-a-Vis (www.visavisnet.eu) . Dat het Interreg-programma niet louter focust op cultuur, maar ook op economie en tewerkstelling, was voor hem geen struikelblok. Het betekende eerder een verrijking om bij het opstellen van het project ook aan die dimensies te denken. Decoster apprecieerde de goede ondersteuning vanuit het Interreg-secretariaat, maar geeft ook te kennen dat het administratieve werk aan zo een project zwaar is.

Dat is meteen ook de hamvraag waar verschillende mensen uit het publiek mee zitten. Hoe kan je als kleine organisatie aan zo een project beginnen? Is er een plek waar succesvolle dossiers ter inspiratie kunnen geraadpleegd worden? Moet er binnen het EU-Cultuurprogramma niet meer rekening worden gehouden met starters en individuele kunstenaars? Het Europees jargon en de stapel documenten waar je je moet doorworstelen, zijn inderdaad lang niet gemakkelijk, stelt Ruth Collier. Elke administratieve vereenvoudiging en verduidelijking daarin is alvast zeer welkom. Gudrun Heymans raadt kleine organisaties aan de krachten te bundelen met anderen, maar ook om eerst ervaring op te doen als partner binnen een project, alvorens de rol van projectleider te ambiëren. Er is er ook pas een nieuwe website gelanceerd (http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/eve) waarop goede praktijkvoorbeelden worden gebundeld. Piet Decoster wijst op het Fonds voor Microprojecten (http://www.interreg-fwvl.eu/nl/projet-detail.php?projectId=114), dat kleine organisaties helpt bij het opzetten van een project binnen het Interreg-programma.

Ruth Collier prijst ook de steun aan van EU-contactpersonen en het CultuurContactPunt die je in het opmaakproces begeleiden. Ze vindt het alvast een positieve evolutie dat er toch wat soepeler dan voorheen wordt omgegaan met de oorspronkelijk zeer rigide begroting voor een meerjarig EU-project. Toch mist ze op sommige vlakken nog verduidelijking. Zo geeft het interim-rapport bij een meerjarig project wel aan of je inhoudelijk in de goede richting zit,

maar krijg je nog geen uitsluitsel of de kosten die je al gemaakt hebt, wel effectief zullen aanvaard worden bij de eindafrekening (na afloop van het project).

Het is volgens haar belangrijk dat het Cultuurprogramma vooral voeling blijft houden met de dynamiek binnen het kunstenveld zelf en ook marge laat voor evoluties en inhoudelijke verschuivingen binnen een meerjarig project. Franky Devos vindt het in dat verband positief dat festivals sinds kort ook een subsidie kunnen aanvragen binnen het programma. Hij stelt tot slot dat het EU Cultuurprogramma ook een 'vangnet' kan zijn om artiesten te ondersteunen die op meerdere plaatsen in Europa actief zijn en weinig 'nationaal' verankerd zijn (zoals bijvoorbeeld Meg Stuart), waardoor ze minder snel in aanmerking komen voor lokale subsidies.

Alle praktische informatie over het EU-Cultuurprogramma is te vinden op http://www.vlaanderen.be/cultuurcontactpunt

'Joining the Dots' was een organisatie van VTi, BAM, Muziekcentrum Vlaanderen, Vlaams Fonds voor de Letteren, Vlaams Architectuurinstituut en Vlaams Audiovisueel Fonds in de context van het Belgische EU-voorzitterschap.

Met dank aan BOZAR.